המקדש במלווה

שחר ברנדוין

א. פתיחה

ב. גמרות על הסוגיה

ג. שיטת רש"י

ד. שיטת התוספות

ה. שיטת הרי"ף והר"ן

ו. שיטת הרמב"ם

ז. שיטת ר"ח והראב"ד

ח. סיכום השיטות

ט. פסיקת הלכה

א. פתיחה

במסכת קידושין (ו, ב) מובא שאדם שרוצה לקדש אישה במלווה היא אינה מקודשת, אמנם אם האיש מקדש אותה בדבר שיש בו הנאת מלווה האישה תהיה מקודשת, אך הדבר הוא אסור מפני הערמת ריבית.

כמה נושאים עיקריים יש להסביר ביחס למקדש במלווה בהם נעסוק:

1. מה הסיטואציה של מקדש במלווה בגמרא.
2. עם מה בדיוק האיש מקדש במלווה.
3. מה הסיבה שבמקדש במלווה האישה אינה מקודשת.
4. מה ההבדל בין מקדש במלווה לבין מקדש בהנאת מלווה שבכך האישה מקודשת.

ב. גמרות על הסוגיה

שלבי הגמרא (קידושין ו, ב):

- הגמרא אומרת שאיש המקדש אישה במלווה היא אינה מקודשת.
- המקדש בהנאת מלווה האישה תהיה מקודשת אמנם הדבר אסור מפני הערמת ריבית.
- שואלת הגמרא מה הסיטואציה של הנאת מלווה, ומביאים מקרה של אדם שהלווה לאישה ארבעה כסף ורוצה לקדש אותה בכסף חמישי שהייתה צריכה לתת לו.
- דוחה הגמרא את האופציה הזאת, א. כי זה ריבית ממש, ב. זה מלווה ממש ולא הנאת מלווה.
- אלא מעמידה הגמרא שמדובר בכך שהאיש מרוויח לה את זמן ההלוואה, ובכך זה הנאת מלווה.

מהגמרא עולות כמה שאלות:

1. מה היחס בין מלווה לבין הנאת מלווה.
2. האם הריבית משפיעה באיזה שהוא אופן על הקידושין.

3. מה הכוונה שמרוויח לה זמן ומה היחס לכך.

במקום אחר (קידושין מ"ז, א) מובא רב שאומר שהמקדש אישה במלווה היא אינה מקודשת, משום שמלווה להוצאה נתנה, הגמרא רוצה לתלות את הדבר במחלוקת תנאים במקרה שהמקדש אישה במלווה האם האישה מקודשת ורוצים להעמיד את המחלוקת בשאלה האם מלווה להוצאה נתנה או שלא.

מהגמרא יש לברר:

א. למה אביי לא הזכיר את דברי רב[1].

ב. למה לא להעמיד את העניין בקניין באופן כולל ולא רק בקידושין.

על שאלה א' אפשר לענות בפשטות שאביי חידד את הנקודה של הנאת מלווה, והנקודה העיקרית לא הייתה על המקדש במלווה.

לאחר מכן בגמרא (מ"ז, ב) מובא שאפשר לקדש אישה בחוב שיש לאנשים לאיש המקדש[2], מכאן יש לעמוד על ההבדל מדוע בכך האישה מקודשת ואילו במלווה של המקדש אינה מקודשת.
עוד בהמשך (ס"ג, ב) מובא המקרה שאדם יכול לקדש אישה ע"י זה שהוא משעשע אותה:

> שב עמי בצוותא ואקדש לך, שחוק לפני, רקוד לפני, עשה כדימוס הזה, שמין, אם יש בו שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו - אינה מקודשת.

בכך אפשר לראות שלא חייב בהכרח דבר שהוא חפץ ממשי לתת לאישה בשביל הנאה, אלא גם הנאה נפשית יותר שהיא שווה פרוטה יכולה להיחשב בקידושין.

מכאן נעיין בראשונים וננסה בס"ד לענות על השאלות השונות.

[1] רב היה דור ראשון של אמוראים ואילו אביי היה דור רביעי, בכך היה מצופה שאביי יביא את דברי רב שאומר אותו דבר.
[2] בדף מז,ב מובא שחכמים מודים שהכותב ומוסר שטר חוב של אחרים האישה מקודשת.

ג. שיטת רש"י

לפי רש"י (ו, ב ד"ה המקדש במלוה) המקרה של מקדש במלווה הוא שאיש הלווה לאישה כסף מסוים ולאחר זמן כשההלוואה עוד אצלה הוא רוצה לקדש אותה בכסף שהלווה לה, ובלשונו "התקדשי לי במלוה שהלויתיך".

רש"י (ד"ה אינה מקודשת) מעמיד את הגמרא בכך שבמלווה האישה אינה מקודשת משום שהכסף של המלווה הוא כבר שלה, לומדים מקניית אברהם את שדה עפרון שכתוב "כסף השדה קח ממני" (בראשית כג, יג) לקידושין "כי יקח איש אישה" (דברים כד, א) שהאיש צריך לתת לה "דבר" בשעת הקידושין, ובלשונו "דיהיב מידי בשעת קידושין" ואם המטבעות כבר שלה יוצא שלא נתן לה דבר.

הוא מביא זאת מהגמרא (מ"ז, א) בדברי רב המלווה "להוצאה ניתנה", כלומר שכסף ההלוואה ניתן לה מכבר ולאישה רשות גמורה להשתמש בו.

בד"ה "לא צריכא" רש"י מרחיב ומבאר שכאשר האיש מקדש בהנאת מלווה שזה בהנאה של רווח הזמן של ההלוואה האישה תהיה מקודשת, כ"ש כאשר הוא מקדש אותה בהנאה של מחילת המלווה, זאת לעומת המעות עצמם, שכמו שבארנו המעות כבר אצלה.

במסכת כתובות (עד, ב) מובא בדברי רש"י שהמקדש אישה במחילת מלווה אינה מקודשת, ולכאורה דבריו סותרים את מה שראינו שהמקדש אישה במחילת מלווה היא מקודשת.
התוספות מבארים שיש חילוק בשיטתו בין המקרים, אצלנו בקידושין הוא מביא שבאמצעות "**הנאה** על מחילת המלווה" האישה מקודשת, לעומת זאת בכתובות כותב רש"י "שמחל לה על ההלוואה" ובכך אינה מקודשת, דווקא במקדש בהנאה האישה תהיה מקודשת.

הנקודה היא ביחס לכך שבמחילת מלווה אין ממש נתינה משום שהיא נובעת מההלוואה עצמה והאישה לא מרוויחה בכך דבר, לעומת זאת לעניין הנאת מחילת המלווה יש פה נתינה כלשהי שיש בה שווה פרוטה שהאישה מרוויחה עכשיו.

כך ברור גם המקרה של מקדש במלווה של אחרים[3] (קידושין מז, ב), שבכך האישה מקודשת, שכמו שהסברנו האיש צריך לתת לה "דבר" ובמלווה של אחרים הוא נותן לה משהו שהיא יכולה לסחור ולהרוויח בו.

[3] הכוונה היא שראובן חייב לשמעון סכום כסף, ראובן מקדש את האישה ע"י החוב ששמעון חייב לו.

במבט מתמטי אפשר לראות את זה כך, במצב של מלווה האישה היא במצב של מינוס כל מה שהאיש עשה הוא לתת פלוס כדי לאזן את המינוס, הצורך כדי שיהיה קידושין הוא שיהיה פלוס מעל סף האפס.

נקודה חשובה לדייק מדברי רש"י "**ואם פירש לה כך מקודשת**", נשמע מדבריו שהאיש צריך לומר בפירוש שהוא מקדש אותה בהנאת הרווחת זמן או הנאת מחילת המלווה ודווקא בכך היא תהיה מקודשת, הדבר יכול להיות חשוב שדעת האישה תהיה בכך וכן העדים שידעו שהוא מקדש אותה בדבר שאכן יש בו חלות של קידושין.

יוצאים משיטת רש"י כמה פרמטרים שתהיה האישה מקודשת:

1. שייתן לה דבר שיש בו הנאה, במקרה שלנו הנאת רווח הזמן או הנאת מחילת המלווה[4].

2. שיפרש בדבריו במה שהוא מקדש אותה.

ד. שיטת התוספות

התוספות לא מקבלים את ההעמדה של רש"י לעניין ריבית, מבחינתם אין הבדל וגם שמרוויח לה זמן זו ריבית גמורה ולא הערמת ריבית ולכן זה לא מסתדר עם המקרה שהגמרא הביאה.

לכן מעמיד ר"ת את המקרה בגמרא בכך שיש צד שלישי, לאישה יש הלוואה אצל ראובן ושמעון מקדש את האישה בכך שהוא נותן לראובן כסף כדי שיהיה לה יותר זמן להלוואה, בכך אין דינמיקה כלכלית ישירה בין הלווה למלווה, אם היא הייתה נותנת לראובן כסף בכך הסיפור היה שונה כי כך שוב זה עניין של ריבית.

התוספות (קידושין מ"ז,ב ד"ה לעולם שטר חוב דאחרים) מבארים את היחס בין מי שמקדש אישה ע"י חוב של אחרים לבין מי שמקדש במלווה שהאישה הלוותה ממנו.

החילוק הוא שדווקא בחוב של אחרים הוא מביא לה **דבר חדש**, במלווה שהמעות כבר אצלה אין אף שינוי שהרי המחילה היא לא נתינה ובכך אין חידוש, אמנם בחוב של אחרים היא יכולה לסחור ובכך זה דבר שהוסיף לה האיש ובכך הקידושין תופסים.

[4] הרא"ש (קידושין א,ה) בדומה להסבר שהבאנו ברש"י, מעמיד שהאישה מקודשת דווקא שהוא מקדש אותה בהנאת מחילה על המלווה, משום שצריך לתת לה "דבר", בתוספות רא"ש בניגוד לרש"י מבואר שהאיש לא צריך לפרש שהוא מקדש אותה בהנאת מחילת מלוה.

עוד דבר הוא שהתוספות בדף ו' העמידו את המקרה של הגמרא בעניין דווקא בכך ש"והגיע זמנו לפרוע", כלומר שהגיע זמן הפירעון של ההלוואה ואז שמעון משלם לראובן בכדי נתינת רווח זמן להלוואה ובכך מקדש שמעון את האישה, דווקא בכך יחולו הקידושין.[5]

ה. שיטת הרי"ף והר"ן

הרי"ף מעמיד את הגמרא בכך שהאיש מקדש את האישה בכך שהוא מרוויח לה את זמן ההלוואה בסוף הזמן של ההלוואה שהיא צריכה להביא את הכסף, כאשר הוא מאריך לה את זמן ההלוואה הדבר ייחשב קידושין.

זאת משום שכאשר מדובר באמצע הזמן אין כלל נ"מ ברגע זה ממש, שהרי באמצע הזמן שום דבר אצלה לא משתנה, זאת לעומת סוף זמן ההלוואה ששם היא כבר צריכה להביא את הכסף ולכן בנתינת הזמן יש נתינה.

בכך קשה, שהרי גם באמצע ההלוואה יכול להיות לאישה הנאה רגשית כלכלית, שלמשל אם זה הוראת קבע שהיא עושה לעצמה תשלומים יש לה יותר תזרים כלכלי עכשיו, בשביל לענות על כך נסתכל בדברי הר"ן.

הר"ן מביא שתי אופציות להבין את המקרה של הנאת מלווה:

1. להבין כמו רש"י, לא נדייק בדברי הרי"ף כמו שחשבנו בהתחלה שמדובר דווקא שמקדש אותה בהנאה של רווח הזמן במועד הפירעון של המלווה, אלא הוא מסביר את הסיטואציה והוא מסכים עם רש"י שהאיש יכול לקדש את האישה בהנאה של הרווחת הזמן גם בהנאה שמאריך לה את הזמן באמצע זמן המלווה.

2. עוד אופציה להבין היא שגם אם האיש אמר שהוא מקדש את האישה בהנאה של מחילת החוב עדיין אפשר לחשוב שתהיה דעת האישה על המעות, לכן היא דווקא מקודשת דווקא בהנאה שהרוויח לה זמן ששם יש הנאה נטו ללא היבט ממוני ישיר, בכך דעת האישה וודאי תהיה על ההנאה.

הר"ן בסופו של דבר כותב שהרי"ף התכוון לדעת רש"י, אמנם לכאורה בכך קשה, שהרי הרי"ף הדגיש בדבריו "כגון דמטא זימניה למגבא מינה וארוח לה זימנא" ונראה שהוא שם דגש על כך שהאיש צריך לקדש את האישה דווקא בסוף זמן המלווה ולא באמצע.

[5] את הסברה בחילוק בין רש"י לתוספות לעניין זה נראה בהמשך בשיטת הרי"ף.

אפשר שכאשר אדם מקדש את האישה בהנאה של הרווחת זמן באמצע המלווה ברור שהאישה תהיה מקודשת, הרי בכך יש לאישה מה לעשות עם הכסף ויש לה רווח בכך, לעומת זאת בסוף זמן המלווה האישה יותר מוגבלת בזמן ויש לה פחות מה לעשות עם המלווה, ומחדש הרי"ף שאף בכך האישה תהיה מקודשת.

בהמשך (מז, ב) הר"ן מביא ביחס בין המקדש במלווה של אחרים שבכך האישה מקודשת לבין מקדש במלווה שבכך אינה מקודשת שבמלווה של אחרים בכך דעתה על ההנאה שהרי נוסף לה רק רווח, אמנם ההלוואה שלה עצמה שהמעות אצלה דעתה עליהן ולא על הרווחה הכלכלית הנובעת מכך, ולכן אינה מקודשת בדומה למה שהביא קודם לכן.[6]

ו. שיטת הרמב"ם

הרמב"ם (הלכות אישות ה, טו) מעמיד את הגמרא לא כמו כל הראשונים בהנאת מלווה "דארווח לה זימנא", זו לא תוספת זמן הלוואה באמצע או בסוף זמן ההלוואה אלא בזמן נתינת ההלוואה עצמה וזהו הזמן שהוא מרוויח לה.

אפשר שסברת הרמב"ם כמו שמבואר בדברי הר"ן, שקשה שמי שמקדש ברווח זמן שזה הנאת מלווה יהיה יותר חזק ממלווה ממש שבכך האישה אינה מקודשת, ולכן פסקו במלווה עצמו שבו מתרחשת הרווחת הזמן.

הר"ן שואל על כך הרי לא ברור מה ההבדל בכך הרי בכל מקרה הוא מקדש אותה בהנאת רווח הזמן ולא במעות המלווה ולכן למאי נ"מ? שהרי ראינו בגמרא (קידושין סג, א) את עניין "שחוק לפי רקוד לפני" שבכך האיש לא מביא לה משהו ממשי כמו מעות ובכל זאת האישה מקודשת.

בדברי הרמב"ם רואים שלושה פרמטרים עיקריים:

1. מעבר של ממשות דבר קיים.
2. צריך שיהיה הנאה.
3. "מעתה", צריך מאותו זמן.

[6] הפני יהושע (קידושין ו,ב) מביא באותו עניין אך על צד שונה, שאפשר שבמחילה תהיה דעת האישה על המעות ובכך היא לא תהיה מקודשת, אמנם בהנאת מלווה **כאשר הוא מפרש בברור** שתהיה כוונתה על הנאת המלווה ובכך תהיה מקודשת בשונה מהר"ן.

ברור שצריך שתהיה הנאה לאישה ממה שמביא לה האיש אמנם מחדש הרמב"ם שצריך גם דבר ממשי, לכן דווקא בזמן ההלוואה שנותן לה מעות עם רווח הזמן נוצרים הקידושין, זמן הוא דבר מעט ערטילאי ולמרות שיכולה להיות בו הנאה כמו שראינו ברי"ף הדבר לא נותן מספיק ביטחון בנתינה ולכן צריך בהכרח נתינה ממשית כלשהי.

את הצורך בדבר ממשי אפשר להבין ממה שהוא כותב בהלכה טו "שהרי יש לה הנאה מעתה להשתמש במלוה זו", נראה מכאן שצריך דבר ממשי בעל שימוש.

מפה אפשר גם להבין מדוע מבחינת הרמב"ם קשה לומר שהנאת מלוה חזק מהמלוה, המלוה עצמו הוא שנותן את הממשות של הדבר ולכן זה יציב, לעומת הנאת מלווה שהוא יחסי ומופשט יותר.

עוד נקודה היא שלפי הרמב"ם (הלכות מכירה ה, ד) אין בעיה לעשות בהלוואה מסחר, הרי מכר הוא בעל ערך כלכלי ואין אף סיבה שלא יוכלו לקחת חוב ולסחור אתו, אמנם בקידושין הדבר אינו תופס משום שבכך צריך נתינה של יצירת קשר בין האיש והאישה, לא מדובר על מסחר פורמלי אלא על חיבור והתקרבות ונתינת חוב אינה בגדר זה, אלא דומה לחליפין יותר מאשר לנתינה.

בנוסף הרמב"ם שם דגש על "מעתה", ונראה על אותו צד שצריך שיהיה בעת מתן הקידושין הנאה לאישה ואם מדובר ברווח זמן באמצע ההלוואה בכך אין לה הנאה ממשית מעתה.

יש לחדד לשיטת הרמב"ם במקרה שהאיש מקדש את האישה בשעת נתינת המלווה עצמו, האם האיש צריך לפרש שהוא מקדש את האישה בהנאה של הרווחת זמן המלווה דווקא, או מספיק שהוא מקדש אותה בהנאת המלווה עצמו?

שתי תשובות בדבר:

1. מספיק שהאיש מקדש במלווה עצמו, הרמב"ם מפרש את הסיטואציה של איש המקדש בהנאת המלווה בשעת מתן ההלוואה, ואין לדייק שהאיש חייב לפרש שהוא מקדש בהנאת הרווחת הזמן דווקא.

2. האיש שמקדש בשעת מתן ההלוואה חייב לפרש שהוא מקדש את האישה בהרווחת זמן המלווה, משום שדעת האישה צריכה להיות על הנאת הזמן שהוא מקדש אותה, הרי סכום הכסף שהיא מקבלת בהלוואה הוא אותו סכום שחוזר ויוצא שמה שהיא נהנית ממנו הוא הזמן, לכן האיש חייב לפרש זאת ובלא זה האישה אינה מקודשת.

ז. שיטת ר"ח והראב"ד

הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם (אישות ה, טו) מעמיד שהמקרה של הנאת מלווה הוא שבסוף זמן הפירעון והמעות ביד האישה כבר להביא למלווה, דווקא בכך שהמלווה מוסיף לה זמן הדבר נחשב להנאת מלווה ובכך האישה מקודשת.

הרשב"א מביא דעה זו בשם הראב"ד וגם בשם הר"א אב"ד[7] שכאשר נגמר הזמן, בגלל שהאיש יכול לגבות מהאישה את המעות בעל כרחה נחשב הדבר כאילו לקח אותם והם שלו, כך זה פותר את העניין של מלוה להוצאה נתנה.

אמנם הרשב"א בעצמו מקשה על כך שהרי כל עוד המעות של ההלוואה ביד האישה זה עדיין נחשב מלוה והיא יכולה "לפרעם לאחרים", לכן נראה שלפי הרשב"א זה לא פתר את הבעיה ואין הבדל מהותי לבין רווח זמן לבין שהמעות בידיה, כן מקשה גם הרמב"ן בחידושיו.

בכל זאת מביא הגרנ"ט:

> אבל הראב"ד סובר דגם כשמרויח בסוף כיון שהגיע זמן הפרעון חשיב כגבוי, וכשהרויח לה הזמן חשיב כנתינת דבר קיים כיון שעתה נעשית מלוה חדשה והוי כמו הרוחת הזמן בתחילת הלואה.

נראה מדבריו שלא כמו הרשב"א נתינה בשעת הפירעון שמעותיה בידיה זה כאילו נתן מלוה אחד וזה נתינה של "דבר קיים" וזה כמו מה שאמר הרמב"ם שזה נתינה בשעת ההלוואה ממש, אמנם מכיוון שהגמרא אמרה "דארוח ליה זימנא" ולא שנתן לה בשעת הלוואה הביא שזה בסוף זמן פירעון ההלוואה.

לפי הראב"ד צריך שיהיה מעות, הרווחת זמן לבדו אפילו כמו הרי"ף שהדבר קרוב למועד הפירעון בסופו של דבר אין פה דבר ממשי לאחוז בו גם שטר הוא בסופו של דבר לא בעל שווי של הערך שלו, מעות הן בעלות ערך ממשי וזה מה שצריך לקניין כסף או שווה כסף.[8]

[7] יש כמה ראב"ד, מביא הרשב"א שניים מהם, הראב"ד בשם המחובר זה בהגות על הרמב"ם והשני כלומר הר"א אב"ד הוא האחר.

[8] הדבר יכול להיות נ"מ בימינו שהכסף הוא מתייחס לצורה כלומר לערך שלו וערך המטבע עצמו והערך שאנו מייחסים למטבע הוא ששונה ולכן אולי אין הבדל בין זה לבין שטר, ונחלקו בדבר החת"ס והמעדני יו"ט.

ר"ח מבין את הסיטואציה של הנאת מלווה בו האישה מקודשת, בכך שהאישה החזירה את כספה כבר לאיש והוא מחזיר לה את ההלוואה לעוד זמן.

אמנם יש שתי גרסאות לדברי ר"ח אחד המובא בחידושי הרשב"א ואחד המובא באוצר הגאונים.

וזהו בלשון הרשב"א:

> אבל ר"ח פירש דשקלינהו מינה והדר אוזפינהו ניהלה וא"ל בההיא הנאה דקא שביקנא לך עד כך וכך זימנא מיקדשת לי דאי בדלא שקלינהו היכי עדיפא הנאת מלוה ממלוה עצמה.

פה זה כמו שהסברנו למעלה שהאישה מביאה לאיש את כסף ההלוואה והוא מחזיר לה לעוד זמן ובכך הוא מקדש אותה בכך.

וזהו לשון ר"ח אוצר הגאונים:

> מאי הנאת מלוה כגון דמטא זמניה למיפרעיה וארוח לה זימנא ואמ' לה בההיא הנאה דקא שביקנא לך עד כך וכך זימנא מקודשת לי ומסרה לו הממון והחזירו לה ליהנות בו עד הזמן שהרויח לה.

לפי גרסה זו הסדר הוא הפוך האיש מקדש את האישה ולאחר מכן האישה מביאה לאיש את כסף ההלוואה והוא מביא לה לעוד זמן, יש להתבונן על היחס בין הגרסאות.

לפי ר"ח לא מספיק שהאיש יאריך לאישה את מועד פירעון ההלוואה אפילו בסוף שעת הפירעון ואפילו מעותיה בידיה, אליבא הגרסה בחידושי הרשב"א דרוש מעבר של כסף לפני הקידושין, אמנם בכך יש לשאול מה בכך שהוא עושה הלוואה ולאחר מכן הוא עושה עוד הלוואה?

גם לפי הגרסה שהביא הרשב"א וגם לפי הגרסא של אוצר הגאונים נעמיד שלאחר שהאישה הביאה כבר לאיש את כסף ההלוואה והוא מחזיר לה לעוד זמן, הדבר הוא לא הלוואה ממש, אלא נתינה שהיא כעין המשך של ההלוואה הקודמת וזה רווח של זמן, בכך מרוויחים בעצם את עניין הנתינה שיש מעבר בין האיש לאישה.

בהבדל בין הגרסאות יש לומר שלפי הגרסה באוצר הגאונים שמקדש לפני המעבר של המעות, בדומה לרמב"ם צריך שיהיה בקידושין מעות ממש, לפי הגרסה בחידושי הרשב"א מקדש אחרי

המעבר נראה שהוא יותר דומה לראב"ד שמקדש אותה בזמן אמנם צריך גם שיהיה מעבר בכדי שיהיה דבר ממשי אך עדיין הדגש הוא שמקדש אותה בתוך זמן ההלוואה.

ח. סיכום השיטות

1. רש"י – אדם מקדש אישה בכך שהוא מביא לה הארכה של זמן במהלך ההלוואה שאצלה והוא מפרש לה שהוא מקדש אותה על ההנאה של תוספת זמן ההלוואה.

2. תוספות ראי"ש – מביא כמו רש"י אבל לא מביא שצריך לפרש על מה מקדש אותה.

3. תוספות – מדובר בצד שלישי שהאיש מקדש את האישה בכך שהוא משלם לאדם אחר שייתן לאישה עוד זמן להלוואה.

4. ריי"ף – מדובר שהוא מאריך לה את הזמן בסוף זמן הפירעון.

5. ר"ח בחידושי הרשב"א – סובר שמדובר שהיא כבר החזירה לאיש את החוב ואז הוא מאריך לה עוד זמן להלוואה, לאחר מכן הוא מקדש אותה בכך.

6. ר"ח בגרסה של אוצר הגאונים – האיש מקדש ורק לאחר מכן יש העברה של המעות מהאישה לאיש ולאחר מכן האיש נותן בחזרה לאישה עוד זמן להלוואה.

7. הראב"ד – המקרה הוא שבסוף זמן הפירעון נותן לה הארכה, הדגש אצלו הוא שהמעות בידיה כבר והיא מוכנה להחזיר את ההלוואה.

8. הרמב"ם – מדובר שהרווח של הזמן זה מתן הזמן של ההלוואה עצמה.

אפשר לחלק את הדעות לשתי סיעות עיקריות:

1. שיטה שאפשר לקדש ע"י הנאת רווח הזמן בפני עצמו וזה מספיק לקידושין.

2. צריך נתינה של כסף או שווה כסף על מנת שתהיה נתינה של דבר ממשי.

3. נראה שהרמב"ם מחבר את שתי הדעות, שגם מקדש בהנאת רווח הזמן וגם צריך יהיה מעבר של דבר ממשי.

נקודות נוספות:

- מכר – בשיטת הרמב"ם יש פער בין מכר באגרות חוב לבין קידושין בחוב, במכר הדבר עובד לפי שאין סיבה שלא נעשה עסקים והעברת חוב הרי זה דבר בעל ערך כלכלי לכל דבר ועניין, אמנם בקידושין זה לא רק עניין כלכלי, יש פה עניין של נתינה וזה דבר שחסר במסחר בחוב ולכן בכך אינה מקודשת.

- מלווה של אחרים – ביחס מלווה של אחרים רואים במדף מ"ז שבכך האישה מקודשת, התוספות שם מסבירים מלווה של אחרים יש נתינה של דבר חדש, כלומר יש עניין של נתינה אקטיבית לעומת חוב של עצמה שבכך לא משתנה דבר אלא עניין של מחילת חוב.

ט. פסיקת הלכה

- הטור (א"ע, כ"ח) - כותב שהמקדש אישה במלווה אינה מקודשת, אמנם אם קידש בהנאת מחילת מלווה האישה תהיה מקודשת, ואחר כך הביא דעת ר"ח וכתב בשם הרמ"ה, שמכיוון שיש מחלוקת בנושא כאשר אדם מקדש אישה בהארכת זמן המלווה האישה תהיה ספק מקודשת.

- השו"ע - פוסק כמו רש"י וסיעתו, הוא מביא שהמקדש אישה בהנאת מחילת מלווה וכן בהנאה ברווח זמן האישה מקודשת, וכותב ביחס לרמב"ם "ויש שאומרים שאינה מקודשת", בשני המקרים אסור משום הערמת ריבית.

- הרמ"א - כותב שצריך לחשוש לשתי השיטות ולכן גם כאשר קידש אותה ברווח זמן האישה צריכה גט מספק.

- חלקת מחוקק – מבאר את שיטת הרמב"ם ור"ח שהביא השו"ע "וי"א שאינה מקודשת", ומבאר שהטעם משום שלא עדיף הנאת מלווה כלומר רווח זמן ממלווה עצמו.

- הבית שמואל – כותב שלפי המהרי"ט צריך שימחול לה ורק לאחר מכן שיקדש אותה בהנאת מחילת המלווה כי בדיבור בפני עצמו אין ממש.[9]

  הוא כותב שמה שכתב השו"ע ואסור משום ריבית הכוונה להערמת ריבית.

[9] יש בזה הקבלה למחלוקת בין הגרסאות בשיטת ר"ח שהבאנו לעיל.

הב"ש חולק על הח"מ וכותב, שהרמב"ם לא סבר בהכרח שאין קידושין בהרווחת זמן המלווה, אלא הוא מעמיד את המקרה של הנאת מלווה בזמן ההלוואה עצמה כדי שיסתדר בגמרא שיש הערמת ריבית, שהרי על כך הגמרא דברה, וכן "הלוה לה עתה" הוא לשון רגילה אצלו, ויוצא שמה שהוא מעמיד קשור לעניין של ריבית קצוצה ולא שאי אפשר לקדש כלל בהרווחת זמן.